

Адреса матеріалу: [//yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/vidshkoduvannya-zbitkiv-zavdanih-apk-ukrayini-vnaslidok-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-vidpovid-n.html](https://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/vidshkoduvannya-zbitkiv-zavdanih-apk-ukrayini-vnaslidok-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-vidpovid-n.html)

ЗЕМЕЛЬНЕ / АГРАРНЕ ПРАВО, ПОНЕДІЛОК, 10 ЧЕРВНЯ 2024 Р., 17:00

Відшкодування збитків, завданих АПК України внаслідок повномасштабного вторгнення рф: відповіді на ключові запитання

ДАРІЯ ЗИМА, AGA PARTNERS, ЮФ, ЮРИСТКА

ВАСИЛЬ РАДЕЦЬКИЙ, AGA PARTNERS, ЮФ, МОЛОДШИЙ ЮРИСТ

Проблема відшкодування збитків, завданих повномасштабним вторгненням росії в Україну, є актуальною як для українських товаровиробників, так і для трейдерів, які внаслідок бойових дій та окупації частини території України втратили належне їм на праві власності майно.

Так, станом на вересень 2023 року прямі та опосередковані збитки українських аграріїв через повномасштабне вторгнення становили понад 40 мільярдів доларів [1]. Тільки в Запорізькій області 80% ріллі або 1 млн 497 тисяч га розташовані на тимчасово окупованій території України [2].

З урахуванням розміру завданої шкоди, на ринку широко обговорюються різні варіанти відшкодування збитків за рахунок активів рф. Проте наразі немає першопрохідця, який би до кінця завершив цей процес і фактично стягнув кошти із російської федерації.

Як ми бачимо, наразі з доступних шляхів в Україні без залучення на цьому етапі іноземних юристів та із порівняно низькими витратами за процес є один можливий варіант — звернення до українського суду із позовом про відшкодування збитків. Інші варіанти — наприклад, включення до реєстру збитків, — наразі ще не є доступними для українського бізнесу і проміжок часу, в який ця опція стане доступною, поки що залишається незрозумілим.

У цій статті ми зупинимось на шляху звернення із позовом проти рф в Україні та надамо детальний розгляд практичних моментів подання позовних заяв. Рекомендації, описані в цій статті, засновані на практичному досвіді представництва клієнтів AGA Partners в українських судах проти рф.

Чи можна подавати позов в українські суди?

За два роки повномасштабного вторгнення була розроблена й усталена позиція Верховного Суду щодо незастосування суверенного імунітету рф у справах про відшкодування матеріальної та майнової шкоди завданої повномасштабним вторгненням. Отже, суб'єкти АПК можуть звертатися до судів України з позовами про відшкодування збитків, де визначати відповідачем державу-агресора російську федерацію.

До якого суду звертатися?

Оскільки представники агробізнесу в Україні — це здебільшого приватні підприємства, товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерні товариства, то і звертатися позивачам необхідно до судів господарської юрисдикції.

У межах господарської юрисдикції запитання, до якого суду звертатися, вирішується залежно від того, чи стосуватимуться позовні вимоги нерухомого майна.

У разі, якщо позовні вимоги полягатимуть у відшкодуванні вартості пошкодженого нерухомого майна, то позовну заяву можна подавати до господарського суду за місцезнаходженням знищеного або пошкодженого майна (його основної частини).

Якщо вимога стосується відшкодування збитків за втрачене чи пошкоджене майно, відмінне від нерухомого, тоді позов можна подавати як до суду за місцем заподіяння шкоди, так і до суду за останнім відомим зареєстрованим місцем перебування держави-агресора в Україні. З огляду на те, що таким місцем є колишнє посольство рф в м. Київ, такі справи можуть розглядатися Господарським судом міста Києва.

Радимо в цьому контексті вибирати суд, який буде зручнішим за розташуванням, адже, судячи з практики судів, у спорах проти рф у них підхід до розгляду позовів є узгодженим та передбачуваним.

Чи можна пред'являти декілька позовів у межах однієї позовної заяви?

Ця тема може бути для вас актуальною, якщо торгівля продукцією АПК здійснювалась від імені декількох «компаній-близнюків», які пов'язані між собою спільною господарською, фінансовою діяльністю і спільними бенефіціарними власниками, а також якщо кожна із цих компаній зазнала збитків у результаті вторгнення рф в Україну.

Відповідно до останньої судової практики, такі компанії можуть пред'являти декілька позовів спільно в межах однієї позовної заяви, якщо (1) предметом спору є спільні права чи обов'язки кількох позивачів, (2) права або обов'язки кількох позивачів виникли з однієї підстави; (3) предметом спору є однорідні права та обов'язки.

Об'єднання вимог позивачів значно сприятиме економії часових і фінансових ресурсів та спростить підготовку вимог шляхом подання одного позову замість ініціювання декількох паралельних справ.

Як нормативно обґрунтовувати відшкодування збитків?

За два роки повномасштабного вторгнення вже є стале розуміння ключових особливостей обґрунтування позову проти рф.

По-перше, хоча для суддів українських судів і є очевидними такі обставини, як повномасштабне вторгнення рф в Україну, нанесення ушкоджень або знищення майна ракетними ударами або викрадення майна російськими військовослужбовцями, все одно в українських судах задля задоволення позовних вимог необхідно доводити причинно-наслідковий зв'язок між діями рф та завданими збитками.

Умовно, якщо йдеться про втрату майна через окупацію, то для приведення позову до відповідності з усіма формальними вимогами необхідно надати докази як самого факту окупації (достатньо надати відповіді від місцевих адміністрацій, що підтверджують дати окупації), так і факт наявності втраченого майна на окупованій території станом дати початку окупації.

Коли ми говоримо про влучання ракети або дрона в підприємство, то необхідно додавати докази як самих ушкоджень / знищення майна, так і докази того, як таке ушкодження / знищення відбулось. Це можуть бути акти від самого підприємства, фото- та відеофіксація (що має свої особливості для доведення в подібних процесах), ініціювання кримінальних проваджень, довідки від відповідальних державних органів.

По-друге, суди оцінюють докази щодо розміру завданих реальних збитків та упущеної вигоди. На практиці ми рекомендуємо здійснювати обґрунтування розміру позовних вимог із використанням експертних оцінок, здійснюваних суб'єктами оцінювальної діяльності.

По-третє, з нашого досвіду, в будь-якій справі про відшкодування збитків проти рф необхідно ініціювати кримінальне провадження за фактом заподіяння шкоди об'єктам цивільної інфраструктури, якими є підприємства АПК. В окремих випадках суди навіть самі запитують вказані докази, оскільки вони є ключовими для суду у встановленні взаємозв'язку між протиправними діями рф і завданою майновою шкодою.

Також залежно від фактичних обставин справи чи то знищення агропідприємства внаслідок ракетного обстрілу, чи то втрата сільськогосподарських товарів на тимчасово окупованих територіях об'єм необхідних доказів буде суттєво відрізнятись. Позивачам буде необхідно довести всі обставини справи та підстави для своїх позовних вимог, оскільки суди, хоч і схильні задовольняти позови проти рф, все одно перевіряють усі надані докази та причинно-наслідковий зв'язок між завданими збитками та діями рф.

Чи потрібно сплачувати судовий збір?

Приємним плюсом для позивачів, які збираються подавати позовну заяву про відшкодування збитків завданих протиправними діями рф в Україні, є те, що позивачі у справах за позовами до держави-агресора про відшкодування завданої майнової та/або моральної шкоди звільнені від сплати судового збору.

Як виконувати отримане рішення в інших юрисдикціях?

Тут AGA Partners тісно співпрацюють із міжнародними експертами та мають свої власні напрацювання і відповіді на поставлені запитання. Ми будемо раді надати поради та рекомендації за вашими відповідними зверненнями.

Джерела:

1. <https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/27/704829/>
2. <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3688584-na-zaporizzi-80-silgospzemel-na-okupovanih-teritorii-abo-v-raioni-bojovih-dij.html>

Copyright © 2010-2021 Юридична газета
Всеукраїнське професійне юридичне видання
Ця копія для особистого некомерційного використання. Поширення і використання цього матеріалу регулюється нашим абонентським договором і законом про авторське право. Для неособистого користування або замовити кілька копій, будь ласка, зв'яжіться з видавництвом.
Реєстраційне свідоцтво КВ №11259-139ПР від 24.05.2006 р.
www.yur-gazeta.com